

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи

Григорій БУРЯЧКІВСЬКИЙ

«15» травня

2024 року

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРНАТУРІ
«ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ»

Галузь знань:	22 «Охорона здоров'я»
Складник освіти:	післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність:	Отоларингологія
Попередня освіта:	Ступінь магістра за спеціальністю 222 «Медицина»

Програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Отоларингологія» складена на основі Примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Отоларингологія», яка розроблена на основі наказів МОЗ України (Наказ МОЗ України від 22.06.2021 р. № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію»; Наказ МОЗ України від 10.04.2023 р. № 673 «Про внесення змін до наказів МОЗ від 22.06.2021 № 1254 та від 26.07.2022 № 1327 «Про особливості проходження інтернатури в умовах воєнного стану»).

Примірна програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Отоларингологія» затверджена Наказом МОЗ України від 28.06.2022 р. № 1114.

Розробники:

зав. кафедри професор Пухлік С.М.,
керівник інтернатури, доцент Богданов К.Г.,
доцент Дедикова І.В.,
асистент Добронравова І.К.,
асистент Тагунова І.К.

Програма підготовки в інтернатурі «Отоларингологія» затверджена на засіданні кафедри отоларингології

Протокол № 8 від «22» березня 2024 року

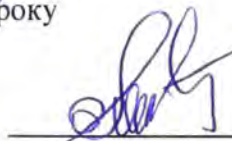
**Завідувач кафедри отоларингології,
д.м.н., професор**

 Сергій ПУХЛІК

Програма підготовки в інтернатурі «Отоларингологія» схвалена предметною цикловою методичною комісією з хірургічних дисциплін

Протокол № 1 від «28» березня 2024 року

**Голова предметної циклової методичної комісії з
хірургічних дисциплін, д.м.н., професор**

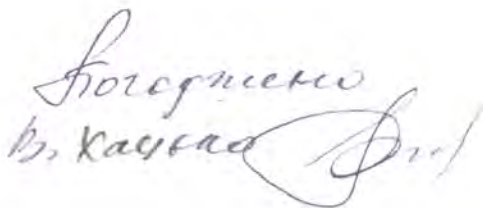
 Василь МІЩЕНКО

Програма підготовки в інтернатурі «Отоларингологія» затверджена Вченою радою стоматологічного факультету

Протокол № 8 від «9» травня 2024 року

**Голова Вченої ради стоматологічного факультету,
к.м.н., доцент**

 Володимир ВАЛЬДА

К.Г. Богданов

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри
отоларингології ОНМедУ

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

Робоча програма переглянута та затверджена на засіданні кафедри
отоларингології ОНМедУ

Протокол № _____ від « _____ » _____ 202 _____ р.

Завідувач кафедри отоларингології
професор

Сергій ПУХЛІК

1. ОПИС ПРОГРАМИ

Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Складник освіти	Післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність	14.01.19 «Отоларингологія»
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Передумови вступу	Ступінь магістра в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»
Форма проходження інтернатури	Очна
Мова (и) підготовки в інтернатурі	Українська
Обсяг програми	Термін навчання в інтернатурі – 2 роки інтернатури - <i>очна частина</i> - 936 годин (6 місяців) - кафедра отоларингології ОНМедУ, у тому числі: лекцій – 92 години; семінарських занять – 224 години; практичних занять – 620 годин. - <i>практична частина</i> – 2496 годин (16 місяців) – підготовка на базах стажування.

Графік освітньої та практичної частини проходження інтернатури

Роки навчання	Місяці навчання											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
Перший	П	О	О	О	П	П	П	П	П	П	П	В
Другий	П	П	П	П	П	О	О	П	П	П	О	В

Примітка:

П – практична частина підготовки на базах стажування

О – освітня частина підготовки, навчання на кафедрі

В – відпустка

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОГРАМИ

Метою підготовки за програмою інтернатури за спеціальністю «Отоларингологія» є набуття лікарями-інтернами компетентностей, необхідних для отримання кваліфікації лікаря-отоларинголога, формування готовності до самостійної лікарської роботи з дотриманням принципів академічної доброчесності, медичної етики та деонтології, доказової медицини.

Основним завданням інтернатури з отоларингології є засвоєння всього обсягу теоретичних знань, компетентностей і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту-отоларингологу для самостійної роботи і надання як екстреної, так і планової спеціалізованої медичної допомоги на догоспітальному і госпітальному етапах.

Завдання:

- Розуміння основних засад розвитку патології ЛОР - органів, принципів проведення основних та додаткових діагностичних методів діагностики в ЛОР - практиці, принципів фармакотерапії захворювань ЛОР - органів та надання невідкладної допомоги;

- Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями вуха;
- Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями носа та приносових синусів;
- Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями гортані та трахеї;
- Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями ротової порожнини, горла та стравоходу;
- Оволодіння знанням правової бази професії лікаря – отоларинголога;
- Навчання організації, формам планування і звітності своєї роботи.

Перелік обов'язкових компетентностей по закінченню інтернатури:

Від компетентностей	Компетентності
Інтегральна компетентність	ОУК 01. Здатність адаптуватися до нових умов і ситуацій та спроможність автономно діяти у них. ОУК 02. Спроможність до роботи у команді, зокрема у міждисциплінарній та інтернаціональній. ОУК 03. Спроможність до ефективної професійної та міжособистісної комунікації, вміння спілкуватися з людьми з особливими потребами, дітьми та особами літнього віку. ОУК 04. Лідерство у розробці та впровадженні інновацій та їх використання у професійній діяльності. ОУК 05. Вміння визнавати власні помилки та запобігати, мінімізувати негативні наслідки. ОУК 06. Демонстрування лідерських навичок, уміння приймати рішення та брати на себе відповідальність за управління ситуацією, вміння делегувати завдання іншим членам команди. ОУК 07. Спроможність до організації правового забезпечення та менеджменту якості роботи медичних та випробувальних лабораторій
Загальні компетентності	ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я, в тому числі вимог нормативно- правових актів, які регулюють діяльність медичних і випробувальних лабораторій, та розуміння принципів їх застосування у щоденній практиці. ЗК 02. Розуміння алгоритмів впровадження та виконання вимог державних та міжнародних стандартів щодо системи менеджменту якості медичних та випробувальних лабораторій. ЗК 03. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності. ЗК 04. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня. ЗК 05. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами. ЗК 06. Уміння використовувати інформаційно - комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою. ЗК 07. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення

	ситуативних проблем в медичній практиці. ЗК 08. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка). ЗК 09. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти тощо). ЗК 10. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності. ЗК 11. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані. ЗК 12. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами.
Професійні компетентності	ПК 01. Основні принципи консервативного та хірургічного лікування ЛОР-захворювань (показання, протипоказання, ускладнення) ПК 02. Методики проведення місцевої анестезії ЛОР- органів. ПК 03. Принципи хірургічного лікування захворювань верхніх дихальних шляхів. ПК 04. Принципи лікування післяопераційних ускладнень ПК 05. Планування міждисциплінарного підходу до лікування захворювань спільно з анестезіологами, неврологами, нейрохірургами, ендокринологами, стоматологами та щелепно-лицьовими хірургами. ПК 06. Ведення хворих в пери- та післяопераційному періоді.

Рівень оволодіння:

Для кожної компетенції, практичної навички визначаються в кожному з діапазонів від А - самостійно, В - під наглядом куратора, С - асистенція, D - вчить або контролює інших.

А - означає, що процедури, кваліфіковані для самостійного виконання;

В - можуть виконуватися лише під наглядом або в якості помічника-куратора,

С – асистенція,

D - виконує, вчить або контролює молодших інтернів у демонстрації та виконанні.

Процедури, кваліфіковані для виконання під наглядом або асистенція (В), можуть виконуватися самостійно у момент, коли керівник спеціалізації вирішить, що інтерн володіє достатніми компетенціями для самостійного виконання маніпуляції.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

КУРС 1. ЗАГАЛЬНІ ЗНАННЯ З ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ

Мета: Розуміння основних засад розвитку патології ЛОР - органів, принципів проведення основних та додаткових діагностичних методів діагностики в ЛОР-практиці, принципів фармакотерапії захворювань ЛОР-органів та надання невідкладної допомоги

ЗНАННЯ

1. Клінічні і функціональні методи дослідження в отоларингології;
2. Причини виникнення патологічних процесів верхніх дихальних шляхів;
3. Обладнання операційних, хірургічний інструментарій, який використовується при різних операціях на ЛОР-органах;
4. Основи експертизи тимчасової і постійної неприцездатності;
5. Принципи підготовки хворих до операції і ведення в післяопераційному періоді;
6. Питання асептики;
7. Засоби і методи знеболювання при ЛОР-операціях

ВМІННЯ

1. Отримати інформацію про захворювання, виявити загальні і специфічні ознаки захворювання, особливо у випадках, що потребують невідкладної допомоги, або інтенсивної терапії;
2. Оцінити важкість стану, прийняти необхідні міри для виведення хворого з цього стану, встановити обсяг і послідовність реанімаційних заходів, надати необхідну термінову допомогу при анафілактичному шоку, гострій кровотечі, гострій серцевій і дихальній недостатності, гострих інтоксикаціях;
3. Визначити необхідність і обсяг спеціальних методів дослідження (лабораторних, функціональних, променевих та ін.), інтерпретувати їх результати;
4. Скласти звіт про свою роботу, провести її аналіз;
5. Читати рентгенограми, томограми, МРТ, КТ ЛОР - органів.

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ/КОМПЕТЕНЦІЇ

№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволод.	Обов. кількість
1	Проведення реанімаційних заходів, проведення серцево-легеневої реанімації	A	5
2	Контроль та лікування інфекційних захворювань	A	
3	Основи клінічної фармакології та фармакоекономіки	A	
4	Переливання крові та кровозамінників	A	
5	Основи онкології	A	
6	Загальні принципи хірургічних втручань на ЛОР-органах	A	
7	Основи пластично-реконструктивної хірургії	A	
8	Основи паліативної медицини	A	
9	Принципи орального та парентерального харчування	A	
10	Принципи контролю якості медичної допомоги	A	
11	Принципи медичної етики	A	
12	Медична атестація та медичне право	A	
13	Основні лабораторні дослідження	A	
14	Оцінка групи крові та резус – приналежності	A	10
15	Самостійне виконання переливання крові	A	
16	Серологічні тести та їх оцінка	A	10
17	Проведення виявлення культури бактерій і грибів	A	
18	Вибір антибіотикотерапії, антибіотикограма, антибіотикорезистентність	A	

19	Аналіз онкомаркерів	A	
20	Алергічні проби та їх інтерпретація	A	15
21	Основи лабораторної оцінки гемостазу	A	

КУРС 2. ОТОЛОГІЯ			
Мета: Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями вуха			

ЗНАННЯ		ВМІННЯ	
1. Топографічну і клінічну анатомію, фізіологію, вуха та їх відмінності у віковому аспекті; 2. Клінічну симптоматику, діагностику і лікування основних захворювань зовнішнього, середнього і внутрішнього вуха, і клінічні прояви у віковому аспекті		1. Провести акуметрію; 2. Розшифрувати тональну порогову і надпорогову аудіограму; 3. Оцінити тимпанограму, дані акустичної рефлексометрії; 4. Дослідити спонтанні вестибулярні розлади; 5. Обстежити вестибулярний апарат за допомогою експериментальних вестибулярних проб (обертальна, калорична, пресорна, отолітова проби); 6. Дослідити ністагм; 7. Провести пальпацію і перкусію сосковидного відростка; 8. Провести отоскопію; 9. Провести отомікроскопію; 10. Виконати зондове обстеження перфорації надбарабанної порожнини; 11. Виконати тимпанопункцію, мірінготомію, шунтування барабанної порожнини; 12. Виконати транстимпанальне введення лікувальних розчинів; 13. Зупинити кровотечу з вуха; 14. Виконати продування слухових труб за Політцером; 15. Виконати катетеризацію слухової труби з введенням лікувальних розчинів у слухову трубу; 16. Провести пневмомасаж барабанних перетинок 17. Накласти різні види пов'язок вуха, які використовуються в отоларингології	

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ/КОМПЕТЕНЦІЇ			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволод.	Обов. кількість

КЛІНІЧНИЙ ОГЛЯД			
1	Отоскопія	A	80
2	Отоендоскопія	A	20
3	Мікроскопія	A	10
4	Оцінка слуху	A	30
5	Акуметрія	A	30
6	Тестування камертонами	A	30
7	Тональна порогова аудіометрія	A	10
8	Надпорогова аудіометрія	A	5
9	Імпедансометрія	A	10
10	Аудіометрія викликаної реакції (КСВП, ССВП, ДСВП) за умов	A	

	використання телемедицини у співпраці з медичними закладами, які мають необхідне технічне забезпечення, на підставі укладеної угоди		
11	Отоакустична емісія (ОАЕ) за умов використання телемедицини у співпраці з медичними закладами, які мають необхідне технічне забезпечення, на підставі укладеної угоди	A	
12	Оцінка функції органу рівноваги	A	30
13	Спонтанний ністагм	A	20
14	Позиційний ністагм	A	20
15	Калориметричні проби	A	15
16	Електроністагмографія за умов використання телемедицини у співпраці з медичними закладами, які мають необхідне технічне забезпечення, на підставі укладеної угоди	A	
17	Інтерпретація рентгенівських знімків, КТ, МРТ	A	50
КОНСЕРВАТИВНЕ ЛІКУВАННЯ			
18	Гострі та хронічні запальні захворювання зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха	B	70
19	Гостра сенсоневральна приглухуватість	B	30
20	Шум у вухах	B	20
21	Запаморочення та порушення рівноваги	B	15
22	Парез і параліч лицьового нерву	B	5
23	Післяопераційний догляд за хворим після втручань на вусі	A	10
24	Особливості діагностики та лікування захворювань вуха у віковому аспекті	A	
ХІРУРГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ			
25	Місцева та регіональна анестезія	B	20
26	Лікування травм зовнішнього вуха	B	10
27	Видалення екзостозів	B	5
28	Меатопластика	C	5
29	Видалення стороннього тіла	A	20
30	Видалення поліпів з слухового ходу	A	10
31	Мірінготомія	A	15
32	Встановлення вентиляційного шунта	A	10
33	Відновлення цілісності барабанної перетинки при лінійному розриві	A	10
34	Тимпанотомія	C	
35	Антротомія	C	
36	Мастоїдектомія	C	
37	Тимпанопластика з реконструкцією кісточкового ланцюга	C	
38	Декомпресія лицьового нерва за умов використання телемедицини у співпраці з медичними закладами, які мають необхідне технічне забезпечення, на підставі укладеної угоди	C	
39	Отопластика	C	
40	Периаурикулярні нориці	C	
ПОСТТРАВМАТИЧНІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ			
44	Вушної раковини	B	5
42	Зовнішнього слухового проходу	B	10
ХІРУРГІЯ НОВОУТВОРЕНЬ			
43	Вушної раковини	C	
44	Зовнішнього слухового проходу	C	
45	Середнього і внутрішнього вуха	C	

КУРС 3. НІС ТА ПРИНОСОВІ ПАЗУХИ

Мета: Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями носа та приноскових синусів.

ЗНАННЯ	ВМІННЯ
1. Топографічну і клінічну анатомію, фізіологію носа і приноскових пазух та їх відмінності у віковому аспекті; 2. Клінічну симптоматику, сучасні методи діагностики і лікування основних захворювань носа і приноскових синусів, і клінічні прояви у віковому аспекті	1. Пальпацію, перкусію носа і приноскових синусів; 2. Передню, середню, задню риноскопію; 3. Дослідити дихальну і нюхову функції носа, 4. Взяти мазки із ЛОР - органів; 5. Провести пункцію верхньощелепної порожнини; 6. Провести трепанацію лобної пазухи; 7. Дослідити носову порожнину та носоглотку ендоскопом; 8. Провести анемізацію слизової оболонки носа; 9. Виконати вазотомію нижніх носових раковин, турбінопластику; 10. Зупинити носову кровотечу; 11. Виконати задню і передню тампонаду носа; 12. Виконати редресацію кісток носа; 13. Виконати репозицію кісткових відламків носа; 14. Накласти різні види зовнішньої марлевої пов'язки на обличчя, які використовуються в отоларингології

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ/КОМПЕТЕНЦІЇ

№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволод.	Обов. кількість
<i>КЛІНІЧНИЙ ОГЛЯД</i>			
1	Передня та задня риноскопія	A	70
2	Ендоскопія носової порожнини, носоглотки та приноскових пазух	A	30
<i>ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТЕСТИ</i>			
3	Риноманометрія	A	15
4	Ольфактометрія	A	10
5	Оцінка мукоциліарного кліренсу	A	20
<i>ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРОМЕНЕВИХ МЕТОДІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ</i>			
6	Рентгенографія ППН	A	50
7	КТ, СКТ, КПКТ носа і приноскових пазух	A	50
<i>Інтерпретація даних методів УЗД та МРТ з контрастування та без нього</i>			
8	УЗД	A	30
9	МРТ	A	30
<i>АЛЕРГОЛОГІЧНІ ПРОБИ</i>			
10	Оцінка проб з алергенами	A	10
<i>КОНСЕРВАТИВНЕ ЛІКУВАННЯ</i>			
11	Фармакотерапія гострих і хронічних захворювань носа і приноскових пазух	B	80
12	Особливості діагностики та лікування захворювань носа та	A	

	приноскових пазух у віковому аспекті		
ХІРУРГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ			
13	Місцева та регіональна анестезія	A	20
14	Зупинка носових кровотеч	A	20
15	Передня і задня тампонада	A	20
16	Сторонні тіла та їх видалення	A	15
17	Поліпектомія	B	
18	Хірургія носових раковин	A	10
19	Розріз і дренивання абсцесу носової переділки	A	20
20	Септопластика	B	10
21	Хірургія ринофіми	C	
22	Ендоскопія приноскових пазух	C	20
23	Пункція та промивання верхньощелепних пазух	A	20
24	Гайморотомія	B	10
25	Пункція лобної пазухи	B	
26	Зовнішній доступ до лобної пазухи	C	
27	Ендоскопічні втручання на решітчастому лабіринті	C	5
28	Інтраназальна етмоїдотомія (ендоскопічно)	C	5
29	Фронтотоміодотомія (ендоскопічно)	C	5
30	Хірургія клиноподібної пазухи	C	5
31	Закриття ороантрального свища	C	5
32	Перев'язка зовнішньої сонної та решітчастої артерій	C	
33	Орбітальна декомпресія	C	
34	Дакріориноцистостомія	C	
ОНКОХІРУРГІЯ ЛОР-ОРГАНІВ			
35	Бічна ринотомія	C	
36	Декомпресія орбіти	C	
ТРАВМИ ЛОР-ОРГАНІВ			
37	Реконструктивно-відновна хірургія посттравматичних ушкоджень носа та приноскових пазух	C	10
38	Пошкодження м'яких тканин обличчя	B	20
39	Переломи носа	B	20
40	Розтин гематоми носової переділки	B	10
41	Переломи та пошкодження стінок придаткових пазух носа	C	5
42	Переломи орбіти	C	5
43	Переломи кісток виличної дуги	C	5
44	Декомпресія зорового нерва	C	5

КУРС 4. ГОРТАНЬ, ТРАХЕЯ	
Мета: Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволяють здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями гортані та трахеї	
ЗНАННЯ	ВМІННЯ
1. Топографічну і клінічну анатомію, фізіологію гортані, трахеї та їх відмінності у віковому аспекті; 2. Клінічну симптоматику, діагностику і лікування основних захворювань гортані, трахеї і клінічні прояви у віковому аспекті.	1. Дослідити гортаноглотку; 2. Провести пальпацію гортані, трахеї та граничних областей; 3. Виконати непряму ларингоскопію; 4. Виконати мікроларингоскопію; 5. Виконати ендоларингеальне вливання лікувальних розчинів; 6. Видалити стороннє тіло з гортані і гортаноглотки;

		7. Виконати конікотомію, крікоконікотомію, виконати трахеостомію; 8. Здійснювати заміну трахеостомічної трубки, догляд за трахеостоמוю; 9 Накласти різни види пов'язки на шиї які використовуються в отоларингології.		
ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ/КОМПЕТЕНЦІЇ				
№	Перелік практичних навичок/компетентностей		Рівень оволод.	Обов. кількість
КЛІНІЧНИЙ ОГЛЯД				
1	Непряма ларингоскопія		A	70
2	Ендоскопічні методи дослідження гортані (фіброларингоскопія гортані та стробоскопія гортані)		B	20
3	Пряма ларингоскопія		B	10
4	Мікроларингоскопія		B	10
5	Спірометрія		B	10
6	Внутрішньогортанна біопсія		C	5
7	Ендотрахеальна та ендобронхіальна біопсія		C	5
8	Електроміографія гортані за умов використання телемедицини у співпраці з медичними закладами, які мають необхідне технічне забезпечення, на підставі укладеної угоди.		C	5
9	Інтерпретація тестів на зображення УЗД, КТ, МРТ		A	70
КОНСЕРВАТИВНЕ ЛІКУВАННЯ				
10	Ендоларингеальне вливання		A	50
11	Фармакотерапія гострих і хронічних захворювань гортані		B	30
12	Фоніатричне лікування та логопедія		A	10
13	Голосові та вокальні вправи, після хірургічних втручань на гортані		A	10
14	Особливості діагностики та лікування захворювань гортані у віковому аспекті		A	
ХІРУРГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ				
15	Місцева та регіональна анестезія		B	30
16	Видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї та бронхів		B	20
17	Трахеостомія та догляд за трахеостоמוю		A	20
18	Хірургічне закриття трахеостоми		B	10
19	Крикоконікотомія		A	10
20	Мікроларингоскопічна біопсія		C	5
21	Оцінка прохідності дихальних шляхів у новонароджених і дітей		B	10
22	Хірургічне лікування травм гортані		C	5
ОНКОХІРУРГІЯ				
23	Внутрішньогортанні операції у випадках доброякісних новоутворень і непухлинних змін		C	5
24	Часткова резекція готрані		C	5
25	Хордектомія		C	5
26	Надскладкова резекція гортані		C	5
27	Вертикальна резекція гортані		C	5
РАДИКАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ				
28	Тотальна ларингектомія		C	5
29	Ларингофарингектомія, часткова, повна ларингофарингоезофагектомія, реконструкція місцевими та віддаленими мікросудинними клаптями		C	5

30	Субтотальна ларингектомія	С	5
31	Реабілітація з використанням голосових протезів	С	5
32	Лікування ларинготрахеальних стриктур	С	5
33	Лікування трахео-стравохідних нориць	С	5
КУРС 5. РОТОВА ПОРОЖНИНА, ГОРЛО, СТРАВОХІД			
Мета: Оволодіння знаннями та вміннями, що дозволять здійснювати консервативну та хірургічну допомогу хворим з гострими та хронічними захворюваннями ротової порожнини, горла та стравоходу			
ЗНАННЯ		ВМІННЯ	
1. Топографічну і клінічну анатомію, фізіологію ротової порожнини, горла, стравоходу та їх відмінності у віковому аспекті; 2. Клінічну симптоматику, діагностику і лікування основних захворювань ротової порожнини, горла, стравоходу, клінічні прояви у віковому аспекті		1. Провести орофарингоскопію; 2. Послідити піднебінні мигдалики, провести ротацію; 3. Провести дослідження смакової функції; 4. Видалити стороннє тіло з носа, глотки, стравоходу, зупинити кровотечу з глотки; 5. Провести розтин абсцесу переділки носа; 6. Провести розтин заглоткового абсцесу; 7. Провести розтин паратонзиллярного абсцесу; 8. Провести розтин парафарингеального абсцесу; 9. Провести аденотомію, провести тонзилектомію.	
ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ/КОМПЕТЕНЦІЇ			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволод.	Обов. кількість
КЛІНІЧНИЙ ОГЛЯД			
1	Огляд тканин ротової порожнини та ротоглотки	А	80
2	Назофарингоскопія	А	30
3	Гіпофарингоскопія	А	30
4	Ендоскопічна оцінка органів ротової порожнини, горла та стравоходу за допомогою гнучкого та жорсткого ендоскопа, включаючи біопсію, мазки, промивання тощо	А	30
5	Діагностика периферичної форми розладів сну з апное	А	5
6	Оцінка периферичних і центральних порушень мовлення	А	30
7	Інтерпретація тестів на зображення УЗД, КТ, МРТ	А	80
8	Особливості діагностики та лікування захворювань ротоглотки у віковому аспекті	А	
КОНСЕРВАТИВНЕ ЛІКУВАННЯ			
9	Консервативне лікування гострих і хронічних захворювань ротоглотки	А	80
ХІРУРГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ			
10	Місцева та регіональна анестезія	А	30
11	Аденотомія	В	10
12	Тонзилектомія та тонзилотомія	В	10
13	Методи зупинки кровотечі після операції на мигдаликах	В	10
14	Розтин паратонзиллярного, парафарингеального, заглоткового абсцесів	В	10
15	Розтин внутрімигдаликового абсцесу	В	10
16	Видалення сторонніх тіл	В	20
17	Хірургічне лікування синдрому апное сну	С	5

ОНКОХІРУРГІЯ

18	Геміглосектомія	С	
19	Повна глосектомія	С	
20	Фаринготомія	С	
21	Повна/ часткова фарингектомія	С	
22	Хірургія пухлин носоглотки	С	

4. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ**І рік навчання****Тривалість навчання 3 місяці (468 години)**

НАЗВА КУРСУ	Кількість навчальних годин			
	Л	С	П	Разом
1. ЗАГАЛЬНІ ЗНАННЯ З ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ	6	22	32	60
2. ОТОЛОГІЯ	18	42	150	210
3. НІС ТА ПРИНОСОВІ ПАЗУХИ	14	26	122	162
Проміжний контроль (І рік навчання)	-	4	-	4
Суміжні спеціальності (дисципліни) та додаткові програми	8	18	6	32
ВСЬОГО	46	112	310	468

ІІ рік навчання**Тривалість навчання 3 місяці (468 години)**

НАЗВА КУРСУ	Кількість навчальних годин			
	Л	С	П	Разом
4. ГОРТАНЬ, ТРАХЕЯ	18	52	170	240
5. РОТОВА ПОРОЖНИНА, ГОРЛО, СТРАВОХІД	24	42	126	194
Підсумковий контроль (атестація)	-	6	-	4
Суміжні спеціальності (дисципліни) та додаткові програми	4	12	14	30
ВСЬОГО	46	112	310	468

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ / ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ**5.1. Теми лекційних занять****І рік навчання**

№	Тема лекції	Години
1	Топографічна анатомія та оперативна хірургія органів голови та шиї. Загальні принципи хірургічних втручань на ЛОР-органах	2
2	Принципи застосування медикаментозних препаратів при гострих та хронічних захворюваннях вуха. Ускладнення антибіотикотерапії і методи їх попередження	2
3	Проблеми ЛОР-онкології. Доброякісні та злоякісні пухлини ЛОР-органів. Класифікація, методи діагностики. Теорія виникнення раку	2
4	Клінічна анатомія і фізіологія вуха у віковому аспекті. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження кохлеарного аналізатора. Основи аудіології. Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження вестибулярного аналізатора	2
5	Травми, сторонні тіла, кровотечі вуха. Клініка, діагностика, методи лікування	2

6	Гострий середній отит. Особливості перебігу у віковому аспекті. Отоанtrit.	2
7	Гострий мастоїдит. Атипові форми мастоїдиту. Клініка, діагностика, лікування	2
8	Хронічний гнійний середній отит. Класифікація, патоморфологія, склад мікрофлори вуха. Теорія походження холестеатоми. Методи консервативного і хірургічного лікування	2
9	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Клініка, діагностика, методи лікування	2
10	Негнійна патологія вуха	2
11	Нейросенсорна приглуховатість і глухота. Кохлеарна імплантація	2
12	Доброякісні та злоякісні пухлини вуха. Невринома VIII пари черепно-мозкових нервів	2
13	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження носа та навколоносових пазух	2
14	Риніти. Класифікація, форми. Методи діагностики та лікування Алергічний риніт	2
15	Травми носа і навколоносових пазух. Сторонні тіла носа і навколоносових пазух	2
16	Носова кровотеча, етіологія, клініка, діагностика. Методи зупинки	2
17	Гострі та хронічні запалення навколоносових пазух. Клініка, діагностика, методи лікування	2
18	Орбітальні і внутрішньочерепні риногенні ускладнення. Клініка, діагностика, методи лікування	2
19	Засоби діагностики, лікування і медичної реабілітації пухлин навколоносових пазух	2
	ВСЬОГО	38

II рік навчання

№	Тема лекції	Години
1	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія гортані, трахеї та їх відмінності у віковому аспекті	2
2	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань гортані, трахеї	2
3	Фізіологічні особливості, патологічні стани, гострі та хронічні запальні захворювання гортані	2
4	Гострі та хронічні стенози гортані і трахеї. Причини, клініка, діагностика, методи лікування	2
5	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей: клініка, діагностика, методи лікування. Інтенсивна терапія при загрозливих станах	2
6	Голос та мова в житті людини. Основи фоніатрії. Професійний голос та його порушення. Дефекти мови	2
7	Травми, кровотечі, сторонні гортані, трахеї. Невідкладна допомога	2
8	Доброякісні і злоякісні пухлини гортані. Клініка, діагностика, методи лікування	2
9	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія ротової порожнини, горла і стравоходу та їх відмінності у віковому аспекті	2
10	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань ротової порожнини, горла і стравоходу	2
11	Гострий і хронічний фарингіт. Фарингомікоз	2
12	Гострі первинні та вторинні тонзиліти. Класифікація, клініка, діагностика,	2

	методи лікування. Ускладнення гострого та хронічного тонзилітів	
13	Хронічний тонзиліт: сучасний стан проблеми та шляхи її вирішення. Ускладнення хронічного тонзиліту	2
14	Паратонзиліт, паратонзиллярний абсцес, заглотковий та парафарингіальний абсцеси	2
15	Флегмонозні захворювання глотки і шії та їх ускладнення	2
16	Гострий та хронічний аденоїдити. Гіпертрофія носоглоткового, язикового, піднебінних мигдалин. Клініка, діагностика, методи лікування	2
17	Опіки та стенози стравоходу. Методи консервативного і хірургічного лікування	2
18	Кровотечі, травми, сторонні тіла глотки, стравоходу. Клініка, діагностика, методи лікування	2
19	Доброякісні і злоякісні пухлини ротової порожнини і глотки. Клініка, діагностика, методи лікування	2
20	Діфтерія ЛОР-органів. Клініка, діагностика, методи лікування. Сучасні нормативні документи по ранньому виявленню діфтерії	2
21	Ураження ЛОР-органів при специфічних інфекціях (туберкульоз, склерома, сифіліс, ВІЛ(СНІД))	2
22	Професійні хвороби ВДШ і вуха	2
23	Сучасні принципи медикаментозної терапії при захворюваннях ЛОР-органів	2
	ВСЬОГО	38

5.2. Теми семінарських занять

І рік навчання

№	Тема заняття	Години
1	Історичні етапи розвитку оториноларингології в Україні. Організація ЛОР – служби на сучасному етапі	2
2	Організація отоларингологічної допомоги населенню в поліклініці і стаціонарі. Санітарна статистика і медична документація в ЛОР-практиці. Медична атестація та медичне право	2
3	Причини виникнення патологічних процесів верхніх дихальних шляхів і вуха	2
4	Топографічна анатомія і оперативна хірургія ЛОР-органів	2
5	Обладнання операційних, хірургічний інструментарій, який використовується при різних операціях на ЛОР-органах; питання асептики	2
6	Загальні принципи хірургічних втручань на ЛОР-органах	2
7	Клінічні і функціональні методи дослідження в отоларингології	2
8	Спеціальні методи дослідження: лабораторні, променеві та ін., інтерпретування їх результатів	2
9	Основи експертизи тимчасової і постійної непрацездатності	2
10	Етіологія і патогенез злоякісних пухлин (канцерогенез), поняття про доброякісність і злоякісність пухлин, клініко-морфологічна характеристика пухлин. Загальні принципи діагностики та лікування	2
11	ЛОР – онкологія як частина загальної онкології. Аналіз онкомаркерів	2
12	Основи пластичної та відновної хірургії при аномаліях розвитку і набутих дефектах ЛОР - органів	2
13	Клінічна анатомія і фізіологія вуха у віковому аспекті.	2
14	Клінічна анатомія, фізіологія та методи дослідження кохлеарного і вестибулярного аналізатора.	2
15	Особливості діагностики та лікування захворювань вуха у віковому аспекті	2
16	Аномалії розвитку зовнішнього, середнього та внутрішнього	2

	вуха і принципи їх лікування. Хвороби зовнішнього вуха. Клініка, діагностика, методи лікування. Клінічний розбір хворих	
17	Пошкодження зовнішнього слухового ходу, травми і сторонні тіла вуха та сірчаний корок	2
18	Отомікоз. Клініка, діагностика, методи лікування	2
19	Гострий середній отит, особливості перебігу у дитячому віці. Отоантрит. Клініка, діагностика, методи лікування. Клінічний розбір хворих	2
20	Гострий мастоїдит. Клініка, діагностика, методи лікування	2
21	Атипові форми мастоїдиту. Клініка, діагностика, методи лікування. Клінічний розбір хворих	2
22	Хронічний гнійний середній отит. Клініка, діагностика. Холестеатома і теорії її походження. Загальні принципи консервативного і хірургічного лікування	2
23	Комп'ютерна томографія та МРТ при ХГСО. Розбір та читання томограм	2
24	Методи хірургічного лікування хворих на хронічний гнійний середній отит. Післяопераційне ведення хворих. Тимпанопластика, основні типи операції	2
25	Сануючі операції на середньому вусі	2
26	Сучасні напрямки розвитку функціонально-реконструктивної хірургії середнього вуха. Нові матеріали та технології	2
27	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Класифікація, етіологія, патогенез, шляхи проникнення інфекції в порожнину черепа	2
28	Топічна діагностика отогенних внутрішньочерепних ускладнень. Комп'ютерна томографія та МРТ. Розбір та читання томограм	2
29	Лабіринтит. Шляхи проникнення інфекції до внутрішнього вуха. Клініка, діагностика, методи лікування	2
30	Загальні питання отоневрології. Методика отоневрологічного обстеження хворих. Окремі питання отоневрології: черепно-мозкова травма, неврінома VIII пари ЧМН, невропатія лицевого нерва	2
31	Негнійна патологія вуха. Етіологія, патогенез, діагностика, методи лікування	2
32	Хвороба Мен'єра. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, методи лікування. Запаморочення та порушення рівноваги	2
33	Отосклероз. Клініка, діагностика, методи лікування	2
34	Доброякісні і злоякісні пухлини вуха	2
35	Клінічна анатомія, фізіологія носа та навколоносових пазух. Аномалії розвитку та набуті дефекти носа	2
36	Методи обстеження хворих з патологією носа і навколоносових порожнин	2
37	Захворювання зовнішнього носа, опіки та відмороження носа та їх лікування. Фурункул носа та його ускладнення. Клінічний розбір хворих	2
38	Травми носа і навколоносових пазух. Сторонні тіла.	2
39	Носова кровотеча: етіологія, клініка, діагностика, методи зупитки	2
40	Гострий нежить. Клініка, діагностика, методи лікування. Особливості перебігу у немовлят	2
41	Хронічний нежить. Клініка, діагностика, методи лікування. Хірургія носових раковин. Клінічний розбір хворих	2
42	Алергічний риніт. Оцінка проб з алергенами. Прик-тести, імунотермістометрія. Принципи СІТ. Сучасні медикаментозні та фітопрепарати для лікування алергії	2
43	Гострі та хронічні синусити. Сучасні погляди на патогенез гострих та хронічних синуситів, класифікація. Методи діагностики та лікування	2
44	Орбітальні і внутрішньочерепні риногенні ускладнення. Клініка, діагностика, методи лікування. Клінічний розбір хворих	2
45	Кисти, доброякісні і злоякісні пухлини носа та навколоносових пазух	2

46	Проміжний контроль (I рік навчання)	4
	ВСЬОГО	94

II рік навчання

№	Тема заняття	Години
1	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія гортані, трахеї	2
2	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань гортані, трахеї. Пряма і непряма ларингоскопія. Спірометрія.	2
3	Ендоскопічна діагностична ларингоскопія, мікроларингоскопія та стробоскопія. Сучасні променеві методи обстеження	2
4	Гострий ларингіт. Клінічний розбір хворих	2
5	Гортанна ангіна. Флегмонозний ларингіт, абсцес гортані. Клінічний розбір хворих	2
6	Гострий епіглотит. Клінічний розбір хворих	2
7	Хондроперихондрит гортані. Клінічний розбір хворих	2
8	Стеноз гортані. Клініка, діагностика, лікування	2
9	Стеноз гортані. Конікотомія	2
10	Трахеостомія та догляд за трахеостомою. Хірургічне закриття трахеостоми.	2
11	Хронічний ларингіт. Клінічний розбір хворих	2
12	Хронічний стеноз гортані. Клінічний розбір хворих	2
13	Функціональні та органічні паралічі і парези гортані.	2
14	Запальні і незапальні набряки гортані	2
15	Гострий трахеїт. Хронічний ларингіт. Клінічний розбір хворих	2
16	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт. Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей	2
17	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт. Інтенсивна терапія при загрозливих станах	2
18	Голосовий апарат і голосоутворююча система. Теорії голосоутворення. Методи дослідження голосового апарату	2
19	Захворювання голосового апарату. Хвороби інших органів і систем, які впливають на голосову функцію	2
20	Методи лікування пацієнтів з розладами голосу. Профілактика порушень голосоутворення	2
21	Травми гортані. Закрита травма гортані. Диференційна діагностика кровотеч гортані з ВДШ. Хірургічне лікування травм гортані	2
22	Кровотечі із гортані. Методи зупинки кровотечі	2
23	Сторонні тіла гортані, трахеї. Видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї та бронхів	2
24	Доброякісні пухлини гортані: папілома, фіброма. Внутрішньогортанні операції у випадках доброякісних новоутворень і непухлинних змін.	2
25	Рак гортані. Засоби діагностики, лікування і медичної реабілітації раку гортані	2
26	Радикальні операції на гортані. Пластична та відновна хірургія гортані	2
27	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія ротової порожнини, горла і стравоходу	2
28	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань ротової порожнини, горла і стравоходу. Орофарингоскопія. Назофарингоскопія. Гіпофарингоскопія. Дослідження смакової функції.	2
29	Ендоскопічна оцінка органів ротової порожнини, горла та стравоходу за допомогою гнучкого та жорсткого ендоскопа, включаючи біопсію, мазки, промивання тощо. Рентгенографія, УЗД, КТ, МРТ дослідження	2

30	Запальні захворювання ротової порожнини. Клінічний розбір хворих	2
31	Гострий і хронічний фарингіт. Клінічний розбір хворих	2
32	Гострий тонзиліт. Класифікація гострого тонзиліту	2
33	Гострий тонзиліт при інфекційних захворюваннях. Ураження глотки при захворюваннях крові (інфекційному мононуклеозі, агранулоцитозі, алейкії, лейкозах)	2
34	Хронічний тонзиліт. Класифікація. Консервативне і хірургічне лікування хворих на хронічний тонзиліт	2
35	Хронічний тонзиліт. Класифікація. Консервативне і хірургічне лікування хворих на хронічний тонзиліт	2
36	Тонзилектомія та тонзилотомія. Кріотонзилотомія	2
37	Гіпертрофія піднебінних мигдаликів. Показання до тонзилотомії	2
38	Гіпертрофія носоглоткового і язикового мигдалика	2
39	Гострий та хронічний аденоїдити. Аденоотомія	2
40	Фарингомікоз. Клінічний розбір хворих	2
41	Паратонзиліт, паратонзилярний абсцес, заглотковий та парафарингіальний абсцеси	2
42	Розтин паратонзилярного, парафарингеального, заглоткового абсцесів. Розтин внутрімигдаликового абсцесу	2
43	Тонзилогенний сепсис	2
44	Флегмона ший та медіастеніт, як ускладнення флегмонозних захворювань глотки та ший	2
45	Захворювання стравоходу. Опіки (термічні, хімічні, променеві) і рубцеві стенози стравоходу. Профілактичне бужування стравоходу	2
46	Травми глотки. Внутрішня травма глотки: механічна, опікова (термічна, хімічна, променева). Зовнішня травма глотки та ший. Невідкладна медична допомога при травмах глотки і гортані, показання до трахеотомії	2
47	Рани ший, проникаючи в просвіт глотки, гортані, стравоходу. Первинна хірургічна обробка рани. Кровотечі із глотки	2
48	Сторонні тіла глотки, стравоходу, методи видалення	2
49	Доброякісні пухлини глотки: папіломи, юнацька ангіофіброма основи черепа	2
50	Злоякісні пухлини глотки. Засоби діагностики, лікування і медичної реабілітації пухлин глотки	2
51	Онкохірургія глотки	2
52	Специфічні захворювання ЛОР-органів. Дифтерія глотки, гортані	2
53	Професійні захворювання верхніх дихальних шляхів і вуха. Професійний відбір та експертиза в оториноларингології	2
54	Підсумковий контроль (атестація)	6
ВСЬОГО		112

5.3. Теми практичних занять

І рік навчання

№	Тема практичного заняття	Години
1	Організація ЛОР – допомоги населенню в поліклініці	2
2	Диспансерізація в оториноларингології. Оцінка її ефективності	2
3	Організація роботи ЛОР – відділення	2
4	Обладнання операційних, хірургічний інструментарій, який використовується при різних операціях на ЛОР-органах; питання асептики	2
5	Принципи підготовки хворих до операції і ведення в післяопераційному періоді; засоби і методи знеболювання при ЛОР-операціях	2

6	Проведення реанімаційних заходів, проведення серцево-легеневої реанімації	2
7	Клінічні і функціональні методи дослідження в отоларингології	2
8	Основні лабораторні дослідження	2
9	Причини виникнення патологічних процесів верхніх дихальних шляхів і вуха	2
10	Топографічна анатомія і оперативна хірургія ЛОР-органів	2
11	Клініко-топографічна анатомія черепних нервів	2
12	Основи експертизи тимчасової і постійної непрацездатності	2
13	Основи клінічної фармакології та фармакоекономіки. Вибір антибіотикотерапії, антибіотикограма, антибіотикорезистентність	2
14	Етіологія і патогенез злоякісних пухлин (канцерогенез), поняття про доброякісність і злоякісність пухлин, клініко-морфологічна характеристика пухлин. Загальні принципи діагностики та лікування	2
15	Основи пластичної та відновної хірургії при аномаліях розвитку і набутих дефектах ЛОР - органів	2
16	Топографічна і клінічна анатомія, фізіологія вуха та їх відмінності у віковому аспекті	2
17	Особливості діагностики та лікування захворювань вуха у віковому аспекті	2
18	Методи дослідження вуха. Отоскопія, отоендоскопія, мікроотоскопія	2
19	Інструментальні та лабораторні методи дослідження кохлеарного апарату. Камертональні проби. Порогова і надпорогова аудіометрія. Мовна, шумова, ігрова аудіометрія. Імпедансометрія	4
20	Інструментальні та лабораторні методи дослідження вестибулярного апарату. Оцінка функції органу рівноваги. Спонтанний і поліційний ністагм. Калоричні проби	2
21	Вроджені вади розвитку зовнішнього і середнього вуха. Вроджені білявушні нориці. Клініка, діагностика, лікування. Пластична та відновна хірургія при аномаліях розвитку вуха	2
22	Травми вушної раковини, зовнішнього слухового ходу і барабанної перетинки. Лікування травм зовнішнього вуха	2
23	Посттравматичні відновлювальні операції вушної раковини і зовнішнього слухового проходу. Отопластика	2
24	Травми вуха. Поєднані травми основи черепа і середнього та внутрішнього вуха. Клініка, діагностика, методи лікування	4
25	Сторонні тіла зовнішнього слухового каналу. Методика видалення сірчаної пробки	2
26	Перихондрит і бешихове запалення зовнішнього вуха. Клініка, діагностика, лікування	2
27	Опіки та відмороження вуха. Отогематома	2
28	Отомікоз. Клінгіка, діагностика, методи лікування	2
29	Гострий середній отит. Етіологія, патогенез, клініка. Принципи та методи лікування. Особливості клінічного перебігу гострого середнього отиту у дітей раннього віку і при інфекційних захворюваннях. Принципи виконання парацентезу	6
30	Отоанtrit у дітей: класифікація, клініка, діагностика і лікування	2
31	Гострий тубоотит. Клініка, діагностика, методи лікування	2
32	Гострий мастоїдит, типова форма. Клініка, діагностика, консервативне та оперативне лікування	4
33	Атипові форми мастоїдиту. Клініка, діагностика, методи лікування	4
34	Введення лікарських речовин (розчинів) у слухову трубу; пневмомасаж барабанних перетинок; парамеатальна блокада. Техніка виконання	2
35	Хронічний гнійний середній отит. Класифікація, патоморфологія. Теорії	2

	походження холестеатоми. Клінічна картина. Діагностика.	
36	Методи хірургічного лікування хворих на хронічний гнійний середній отит. Відбір хворих для слуховідновних операцій на середньому вусі.	4
37	Хронічний гнійний тубо – тимпанальний середній отит. Клініка, діагностика, консервативне і хірургічне лікування	4
38	Хронічний гнійний мезотимпаніт. Клініка, діагностика, консервативне і хірургічне лікування	4
39	Хронічний гнійний середній отит. Сануючі операції на середньому вусі. Робота в операційній	6
40	Реконструктивні та слухополіпшуючі операції при хронічному гнійному середньому отиті	6
41	ХГСО. Методи трепанації скроневої кістки. Робота в операційній	4
42	Тимпанопластика, основні типи операції. Тимпанопластика з реконструкцією кісткового ланцюга. Післяопераційне ведення хворих після тимпанопластики	8
43	Тимпанопластика с мастоїдоектомією. Робота в операційній	4
44	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Класифікація, етіологія, патогенез, шляхи проникнення інфекції в порожнину черепа. Клініка, діагностика, методи лікування	4
45	Нейрохірургічне обстеження при отогенних абсцесах мозку та мозочка	2
46	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення: менінгіт, екстрадуральний і субдуральний абсцеси, абсцес великих півкуль мозку і мозочка, синустромбоз і отогенний сепсис	6
47	Лабіринтит. Клініка, діагностика, методи лікування	4
48	Запаморочення та порушення рівноваги. Клініка, діагностика, методи лікування	2
49	Загальні питання отоневрології. Методика отоневрологічного обстеження хворих. Окремі питання отоневрології: черепно-мозкова травма, неврінома VIII пари ЧМН, невropатія лицевого нерва, парез і параліч лицьового нерву	4
50	Хвороба Мен'єра. Клініка, діагностика, методи лікування. Перша допомога при гострої вестибулярної дисфункції	4
51	Отосклероз. Клініка, аудіометричні методи дослідження хворих на отосклероз. Методи лікування	2
52	Хірургічне лікування хворих на отосклероз. Стапедопластика. Робота в операційній	4
53	Фіброзні форми середнього отиту. Ателектатичний середній отит. Клініка, діагностика, методи лікування	2
54	Секреторний отит. Клініка, діагностика, лікування. Методи шунтування барабанної порожнини. Робота в операційній	2
55	Адгезивний середній отит. Клініка, діагностика, методи лікування	2
56	Основи сурдології і слухопротезування. Сучасні технології реабілітації при порушенні слуху	4
57	Сенсоневральна приглухуватість: етіологія, патогенез, патологоанатомічні зміни. Клінічна картина сенсоневральної приглухуватості. Характеристика кохлеарних та ретрокохлеарних порушень слухової функції	4
58	Кохлеарна імплантація. Техніка втручання, види імплантів, показання, відбір хворих	4
59	Доброякісні пухлини вуха: епітеліома, ангиома, хемодектома, акустична неврінома. Клініка, діагностика, методи лікування	4
60	Злоякісні пухлини вуха: плоскоклітинний рак, базілома, саркома. Клініка, діагностика, методи лікування	4

61	Топографічна і клінічна анатомія, фізіологія носа і навколоносових пазух та їх відмінності у віковому аспекті	2
62	Методи дослідження носа, його пазух: риноманометрія, ольфактометрія, оцінка мукоциліарного кліренсу	2
63	Методи дослідження носа, його пазух. Ендоскопія носової порожнини, носоглотки та навколоносових пазух	4
64	Рентгенографія, КТ, МРТ діагностика при захворюваннях носа і приносових порожнин. Інтерпретація променевих методів візуалізації з контрастуванням та без нього	2
65	Вроджені дефекти та вади розвитку носа та носових порожнин: атрезія хоан, зовнішні і внутрішні мозкові грижі носа, вроджені і набуті деформації перегородки носа. Септопластика.	4
66	Запальні захворювання зовнішнього носа. Фурункул носа. Абсцес носа. Опіки і відмороження носа	4
67	Ринофіма. Хірургія ринофіми.	2
68	Перелом кісток носа. Репозиція та редресація кісток носа. Деформації зовнішнього носа, методи хірургічного лікування	4
69	Травми носа та навколоносових пазух: класифікація, діагностика, лікувальна тактика. Поєднані травми носа, навколоносових синусів, орбіти і черепа. Реконструктивно-відновна хірургія посттравматичних ушкоджень носа та приносових пазух	4
70	Носова кровотеча, етіологія, клініка, діагностика. Методи зупинки носової кровотечі. Передня та задня тампонада носа	4
71	Загальна гемостатична терапія при носовій кровотечі. Показання до перев'язки магістральних судин при носових кровотечах	4
72	Гострий нежить: клініка, діагностика, диф.діагностика, методи лікування. Гострий нежить у немовлят	4
73	Хронічний нежить. Класифікація, клініка, діагностика, методи лікування	2
74	Хронічний катаральний і гіпертрофічний риніти. Клініка, діагностика, методи лікування	4
75	Атрофічний нежить. Озена. Клініка, діагностика, методи лікування	2
76	Вазотомія нижніх носових раковин, турбінопластика. Робота в операційній	4
77	Алергічний риніт. Клініка, діагностика. Комплексне лікування алергічного риніту, СІТ. Сучасні підходи до лікування хворих на алергічний і неалергічний риніти	4
78	Оцінка проб з алергенами. Прик-тести, імунотермістометрія	4
79	Гострий гайморит. Клініка, діагностика, консервативне лікування, показання до хірургічного лікування	4
80	Гострий гайморит. Методи хірургічних втручань на верхнещелепної пазухи. Пункція, дренажування гайморової порожнини	4
81	Хронічний гайморит. Клініка, діагностика, методи консервативного лікування. Курація хворих	2
82	Хронічний гайморит. Гайморотомія. Робота в операційній	4
83	Одонтогенний гайморит. Клініка, діагностика, методи лікування	4
84	Гострий фронтит. Клініка, діагностика, консервативні методи лікування	4
85	Хронічний фронтит. Клініка, діагностика, методи хірургічного лікування. Фронтотоміодотомія (ендоскопічна). Робота в операційній	4
86	Гострий етмоїдит. Клініка, діагностика, методи консервативного лікування. Особливості клінічного перебігу і діагностики гострого етмоїдиту у немовлят, дітей ясельного і дошкільного віку	4
87	Хронічний етмоїдит. Клініка, діагностика, хірургічні методи лікування.	4

	Гаймороектомія	
88	Гострий сфеноїдит. Клініка, діагностика, консервативні методи лікування	2
89	Хронічний сфеноїдит. Клініка, діагностика, хірургічні методи лікування. Сфенотомія	4
90	Грибкові хвороби носа та навколоносових пазух. Клініка, діагностика, лікування	2
91	Орбітальні і внутрішньочерепні риногенні ускладнення. Клініка, діагностика, методи лікування	4
92	Методи діагностики орбітальних та внутрішньочерепних ускладнень. Топічна діагностика риногенних внутрішньочерепних ускладнень. Комп'ютерна томографія та МРТ. Розбір та читання томограм	2
93	Додаткові методи обстеження при риногенних абсцесах мозку та мозочка: рентгенографія черепа, ехо- і електроенцефалографія, ангіо-, пневмо- і вентрикулографія. Нейрохірургічне обстеження при риногенних абсцесах мозку та мозочка	2
94	Орбітальні риногенні ускладнення. Хірургічні методи лікування	4
95	Внутрішньочерепні риногенні ускладнення: риногенний менінгіт, риногенні абсцеси мозку, тромбоз кавернозного синуса, риногенний сепсис. Клініка, діагностика, методи лікування	6
96	Кісти пазух носа: мукомеле, гідроцеле, піоцеле. Клініка, діагностика, методи лікування	2
97	Доброякісні пухлини носа та навколоносових пазух: кровоточивий поліп носової переділки, папілома, остеома навколоносових пазух та ін. Клініка, діагностика, методи лікування	4
98	Злоякісні пухлини носа і навколоносових пазух. Клініка, діагностика, методи лікування	4
	ВСЬОГО	304

II рік навчання

№	Тема практичного заняття	Години
1	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія гортані, трахеї	4
2	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань гортані, трахеї. Пряма і непряма ларингоскопія. Спірометрія.	4
3	Ендоскопічна діагностична ларингоскопія, мікроларингоскопія та стробоскопія. Сучасні променеві методи обстеження	4
4	Гострий ларингіт: клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	6
5	Гортанна ангіна. Клініка, діагностика, методи лікування	4
6	Флегмонозний ларингіт, абсцес гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	6
7	Гострий епіглотит. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	4
8	Хондроперихондрит гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	4
9	Гострий стеноз гортані. Класифікація, причини, клініка, лікування	4
10	Гострі стенози гортані: лікарська тактика в залежності від стадії стенозу, етіології.	6
11	Конікотомія при гострих стенозах гортані. Робота в операційній	4
12	Трахеостомія при гострих стенозах гортані та догляд за трахеостомою. Хірургічне закриття трахеостоми	6
13	Конікотомія, трахеотомія. Техніка виконання. Можливі ускладнення	6
14	Хронічний ларингіт. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	4

15	Хронічний стеноз гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	4
16	Функціональні та органічні паралічі і парези гортані. Клініка, діагностика, методи лікування. Курація хворих	4
17	Запальні і незапальні набряки гортані. Клініка, діагностика, методи лікування	4
18	Алергічний набряк гортані. Клініка, діагностика, методи лікування	4
19	Гострий трахеїт і хронічний трахеїт. Клініка, діагностика, методи лікування	4
20	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт. Клініка, діагностика, методи лікування	6
21	Гострий стенозуючий ларинготрахеїт у дітей. Інтенсивна терапія при загрозливих станах. Курація хворих	8
22	Голосовий апарат і голосоутворююча система. Теорії голосоутворення. Методи дослідження голосового апарату	4
23	Захворювання голосового апарату. Хвороби інших органів і систем, які впливають на голосову функцію	4
24	Методи лікування пацієнтів з розладами голосу. Профілактика порушень голосоутворення	4
25	Травми гортані. Закрита травма гортані. Хірургічне лікування травм гортані	6
26	Кровотечі із гортані. Диференційна діагностика кровотеч з ВДШ. Методи зупинки кровотечі	6
27	Сторонні тіла гортані, трахеї. Видалення сторонніх тіл з гортані, трахеї та бронхів	6
28	Доброякісні пухлини гортані: папілома, фіброма. Клініка, діагностика, методи лікування. Ларингоцеле	4
29	Внутрішньогортанні операції у випадках доброякісних новоутворень і непухлинних змін	6
30	Злоякісні пухлини гортані. Локалізація, класифікація, клінічна картина. Методи діагностики та лікування	4
31	Рентгенографія злоякісних пухлин гортані. Комп'ютерна та МР - томоргафія при злоякісних пухлинах гортані. Гістологічне дослідження злоякісних пухлин гортані. Методика проведення біопсії	6
32	Рак гортані. Засоби діагностики, лікування і медичної реабілітації раку гортані	4
33	Радикальні операції на гортані. Пластична та відновна хірургія гортані	6
34	Топографічна і клінічна анатомія і фізіологія ротової порожнини, горла і стравоходу	4
35	Методи дослідження та загальні принципи діагностики захворювань ротової порожнини, горла і стравоходу. Орофарингоскопія. Назофарингоскопія. Гіпофарингоскопія. Дослідження смакової функції	4
36	Ендоскопічна оцінка органів ротової порожнини, горла та стравоходу за допомогою гнучкого та жорсткого ендоскопа, включаючи біопсію, мазки, промивання тощо. Рентгенографія, УЗД, КТ, МРТ дослідження	4
37	Запальні захворювання ротової порожнини. Клініка, діагностика, методи лікування	6
38	Гострий і хронічний фарингіт. Клініка, діагностика, методи лікування	4
39	Гострий тонзиліт. Класифікація гострого тонзиліту. Клініка, діагностика, лікування. Курація хворих	8
40	Гострий тонзиліт при інфекційних захворюваннях	4
	Ураження глотки при захворюваннях крові (інфекційному мононуклеозі, агранулоцитозі, алейкії, лейкозах). Симптоматика, діагностика, диф.діагностика.	4
41	Хронічний тонзиліт. Класифікація. Консервативне і хірургічне лікування хворих на хронічний тонзиліт	6

42	Тонзілектомія. Робота в операційній	4
43	Кріотонзілотомія. Динаміка загальних та місцевих реакцій на кріовплив	4
44	Тонзилогенний сепсис. Методи діагностики та лікування. Курація хворих	4
45	Паратонзиліт, паратонзилярний абсцес, заглотковий та парафарингіальний абсцеси.	6
46	Розтин паратонзилярного, парафарингеального, заглоткового абсцесів. Розтин внутрімигдаликового абсцесу	4
47	Флегмона шиї та медіастеніт, як ускладнення флегмонозних захворювань глотки та шиї.	6
48	Гіпертрофія піднебінних мигдаликів. Показання до тонзилотомії	4
49	Гіпертрофія носоглоткового і язикового мигдалика	4
50	Гострий та хронічний аденоїдити. Аденоотомія	6
51	Фарингомікоз: клініка, діагностика, лікування	4
52	Захворювання стравоходу. Опіки (термічні, хімічні, променеві) і рубцеві стенози стравоходу. Профілактичне бужування стравоходу.	10
53	Травми глотки. Внутрішня травма глотки: механічна, опікова (термічна, хімічна, променева)	4
54	Зовнішня травма глотки та шиї. Невідкладна медична допомога при травмах глотки і гортані, показання до трахеотомії. Рани шиї, проникаючи в просвіт глотки, гортані, стравоходу. Первинна хірургічна обробка рани	8
55	Кровотечі із глотки. Сторонні тіла глотки, методи видалення.	4
56	Доброякісні пухлини глотки: папіломи, юнацька ангіофіброма основи черепа	4
57	Злоякісні пухлини глотки. Засоби діагностики, лікування і медичної реабілітації пухлин глотки	6
58	Онкохірургія глотки	6
59	Туберкульоз, вовчанка верхніх дихальних шляхів. Склерома верхніх дихальних шляхів	2
60	Сифіліс носа, гортані, глотки. Ураження верхніх дихальних шляхів при гранульоматозі Вегенера, системній склеродермії, ВІЛ(СНІД))	4
61	Професійні захворювання верхніх дихальних шляхів	2
62	Професійні хвороби слухового аналізатора. Професійні хвороби вестибулярного аналізатора	4
63	Професійний відбір та експертиза в оториноларингології	4
ВСЬОГО		310

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ

№	Назва програми	Обсяг програми (кількість годин, симуляційне навчання, тощо)
1	Медицина невідкладних станів	16 годин
2	Військово-медична підготовка	10 годин
3	Клінічна імунологія	6 годин
	всього	32 години

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції: усний виклад теми заняття викладачем.

Практичні заняття: бесіда, рольові ігри, вирішення ситуаційних задач, тренувальні вправи з диференціальної діагностики найбільш поширених станів та захворювань. Опанування банком тестових завдань «Крок» згідно теми заняття. Практичними навиками лікарі-інтерни оволодівають під керівництвом викладачів у стаціонарних відділеннях отоларингології та поліклініці.

Семінарські заняття: обговорення запропонованих тем, підготовлених інтернами рефератів, демонстрація відповідних наочних засобів, підготовка доповідей, клінічний розбір хворих, самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами,

8. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (у т.ч. критерії оцінювання результатів проходження інтернатури)

Заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури складаються з:

- поточного оцінювання
- проміжного оцінювання
- підсумкового оцінювання (атестація)

Поточне оцінювання: здійснюється керівниками груп лікарів - інтернів шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності.

Проміжне оцінювання здійснюється:

- кафедрою за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі за кожним роком навчання;
- куратором лікарів - інтернів на базах стажування з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення практичної частини програми підготовки в інтернатурі за кожним роком навчання.

Критерії проміжного оцінювання результатів проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі

Оцінювання	Критерії оцінювання
Зараховано	Інтерн добре володіє матеріалом, активно обговорює та вирішує клінічні задачі, демонструє достатній рівень оволодіння компетентностями, висловлює свою думку з проблеми, демонструє клінічне мислення.
Не зараховано	Інтерн недостатньо володіє матеріалом, невпевнено обговорює та вирішує клінічні задачі, демонструє недостатній рівень оволодіння компетентностями (з суттєвими помилками), не демонструє клінічне мислення.

Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі.

По закінченню строку підготовки в інтернатурі лікарі - інтерни проходять **підсумковий контроль** у формі атестації для визначення знань і практичних навичок за спеціальністю.

Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів - інтернів включає:

- ліцензійний інтегрований іспит «Крок - 3»
- іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності

До іспиту для визначення знань та практичних навичок допускаються інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі, склали тестовий контроль за тестами «Крок-3» у відповідності до критеріїв, затверджених МОЗ України.

Оцінювання результатів проходження інтернатури під час підсумкового контролю - іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності

Оцінювання	Критерії оцінювання
Зараховано	Інтерн достатньо повно виконав всі завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Інтерн може при викладанні деяких питань допускати несуттєві помилки, які усуваються самим інтерном, коли на них вказує куратор. В цілому, інтерн без суттєвих помилок відповідає на всі поставлені питання, повно обґрунтовує свою точку зору, допускає незначні похибки в алгоритмі та техніці виконання навички, виправлені за вказівкою куратора.
Не зараховано	Інтерн не виконав завдання, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання куратора. Інтерн не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді інтерна на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними. Інтерн не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

- Програма підготовки в інтернатурі
- Методичні розробки до лекційних занять
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні розробки до семінарських занять
- Мультимедійні презентації
- Аудіо- лекції
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з дисципліни

10. Рекомендована література

Основна:

1. Попович В.І. Сучасні стандарти лікування гострих запальних захворювань ЛОР - органів (Рекомендації). – Київ, 2019. – 80 с.
2. Євчев ФД, Пухлік СМ, Титаренко ОВ, Євчева АФ, Гаєвський ВВ. Сучасна невідкладна допомога хворим із гострими та хронічними захворюваннями ЛОР-органів та при їх ускладненнях. Одеса: Олді +; 2023. 273 с.
3. Науменко О.М., Васильєв В.М., Дєєва Ю.В., Безшапочний С.Б. Невідкладна допомога в оториноларингології: навчальний посібник // Всеукраїнськб спеціалізоване видавництво «Медицина». – 2019. – 144с.
4. Бабінець Л.С, Бездітко П.А., Пухлік С.М. та ін Сімейна медицина: у 3 кн.:підручник. Кн.3. Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики. – к., 2017. – 680 с.
5. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В., Шевчук Ю.В., Островська О.О. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою: Навчальний посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 136 с.
6. Заболотний Д.І., Мітін Ю.В., Безшапочний С.Б., Дієва Ю.В. Оториноларингологія. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 460 с.
7. Мітін Ю.В., Науменко О.М., Дєєва Ю.В. Посібник до практичних занять з оториноларингології для викладання за кредитно-модульною системою: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2020. – 165 с.
8. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Синяченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.
9. Євчев Ф.Д. Пропедевтика захворювань ЛОР-органів та невідкладна допомога в оториноларингології.- Одеса «Астропринт», 2010.- 248 с.
10. Вказівки з воєнно-польової хірургії / за ред.. Я.Л.Заруцького, А.А.Шудрака.-К.:СПД Чалчинська Н.В.,2020.-396 с.
11. [R.Corbridge](#), [N.Steventon](#). Oxford Handbook of ENT and Head and Neck Surgery//Paperback, 2020. - 496 p.
12. Y.Mitin, Y.Deyeva, Y.Gomza, V. Didkovskyi etc. Otorhinolaryngology// Medicine, 2018. – 264p.
13. R.Probst, G.Grevers, H.Iro. Basic Otorhinolaryngology. A Step-by-Step Learning Guide//Thieme, 2021. – 430p.
14. [M. M Paparella](#). Paparella'S Otolaryngology Head & Neck Surgery (2 Volumes)// Hardcover, 2020. – 460p.
15. Pukhlik S.M., Titarenko O.V. Otorhinolaryngology// Odessa, 2018. – 172 p.

Додаткова:

1. Науменко О.М., Задорожня А.Г., Юрочко Ф.Б. Антимікробна терапія в оториноларингології// [Медкнига](#), 2016. – 104с.
2. Ургентна отоларингологія / Под ред. Науменко А.Н., Васильєва В.М., Дєєвой Ю.В./ Довідник лікаря «Ургентна оториноларингологія» - К.: ООО «Бібліотека здоров'я України», 2015. – 218 с.
3. Пухлик С.М., Титаренко О.В. Лікування сенсоневральної туговухості: Методичні рекомендації для лікарів. – Одеса, 2009. – 24 с.
4. Пухлик Б.М., Пухлик С.М., Анісимов М.В. Лікарська алергія в стоматології. – Одісса, 2010. – 112 с.
5. Заболотний Д.І., Лайко А.А., Мельников О.Ф. [та ін.]. Гіпертрофія лімфаденоїдної тканини глотки – К., Логос, 2009. – 175 с.
6. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Гарюк Г.І. [та ін.]. Хронічний риніт. – К.: Логос, 2016. – 147 с.

7. Заболотний Д.І., Тімен Г.Е., Лайко А.А. [та ін.]. Ангіофіброма основи черепа. - К.: Логос, 2017. – 144 с.
8. Євчев Ф.Д. Злоякісні пухлини гортані. – Одеса: Астропринт, 2018. – 328 с.
9. Лайко А.А., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Борисенко О.М., Сняченко В.В., Тимчук С.М., Косакувська І.А., Шух Л.А., Сегал В.В., Гавриленко Ю.В. Дитяча оториноларингологія: Національний підручник. – К.: Логос, 2015. – 576 с.
10. Безшапочный С.Б., Гасюк Ю.А., Смеянов Е.В. Гиперплазия и воспаление глоточной миндалины. -К.: Логос, 2017. - 123 с.: іл.-Бібліогр.: с. 112-123.
11. Косаковський А.Л., Юрочко Ф.Б. Середній отит // Міні-атлас.-К.:Тов. «Біокодекс Україна», 2017.- 49 с.
12. Безшапочный С.Б., Гасюк Ю.А., Лобурець В.В. Сучасний підхід в лікуванні гострих риносинуситів. – Полтава, 2015. – 52 с.
13. Безшапочный С.Б., Гасюк Ю.А., Лобурец В.В. Клініко-морфологічні аспекти риносинуситів. – К.: ООО «Вістка», 2013. – 150 с.
14. Заболотный Д.И., Євчев Ф.Д. Диагностика та хірургічне лікування хворих з пухлинами фаринго-парафарингіальної зони: (монографія). – Одеса: Астропринт, 2018. – 208 с.
15. Пухлик Б.М. Поліноз. – Вінниця, 2018. – 59 с.
16. Органозберігаюче лікування раку гортані, рота глотки, їх рецидивів та ускладнень (руководство) / (Р.А.Абизов и др.); под. ред.. Д.И.Заболотного и др.. – К. : ТОВ «Бібліотека «Здоров'я України», 2016. – 316 с.
17. Заболотний Д.І., Мінін Ю.В., Лайко А.А., Шух Л.А. Синдром обструктивної зупинки дихання під час сну.- К.:Логос, 2015. – 183 с.
18. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Косаковський А.Л., Заболотна Д.Д., Гладуш Ю.І., Гавриленко Ю.В., Косаківська І.А., Шух Л.А., Дячук В.В., Біль Б.Н. Фронтит. - К.: Логос, 2015. - 154с.
19. Лайко А.А., Заболотний Д.І., Косаковський А.Л.,Березнюк В.В., Ткаліна А.В., Заболотна Д.Д., Ткаліна А.В., Гавриленко Ю.В., Косаківська І.А., Шух Л.А., Таран М.В. Дячук В.В., Етмоїдит - К.: Логос, 2015. - 213с.
20. [S.N.Kumar](#). Clinical Cases In Otolaryngology// Paperback, 2020. – 260p.
21. [R.Pasha](#), [J.S.Golub](#). Otolaryngology-Head and Neck Surgery : Clinical Reference Guid// Paperback, 2019. - 800 p.
22. [J. A.Seikel](#), [D.G.Drumright](#), [D.J.Hudock](#). Anatomy and Physiology for Speech, Language, and Hearing //Format Hardback, 2019. - 700 p.
23. [K.S.Helfer](#), [E.L.Bartlett](#), [A.N.Popper](#), [R.R.Fay](#). Aging and Hearing: Causes and Consequences// Hardback< 2020. – 326p.
24. [A.Al-Qahtani](#), [H.Haidar](#), [A.Larem](#). Textbook of Clinical Otolaryngology// Hardback, 2021. - 1155 p.
25. Z.Mu, [J.Fang](#). Practical Otorhinolaryngology, Head and Neck Surgery: Diagnosis and Treatment// Hardback, 2021. - 314 p.
26. [H.H.Ramadan](#), [F.M.Barood](#). Pediatric Rhinosinusitis// Paperback, 2020. - 300 p.
27. [P.W.Flint](#), [B.H.Haughey](#), [V.J.Lund](#), [K.T.Robbins](#), [J.R.Thomas](#), [M.M.Lesperance](#), [H.W.Francis](#). Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery, 3-Volume Set// Format Hardback, 2020. - 3568 p.

11. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронний сайт бібліотеки ОНМедУ - <http://libblog.odmu.edu.ua/>
2. Електронний сайт Національної наукової медичної бібліотеки України <https://library.gov.ua/>
3. Освітній портал НМУ імені О. О. Богомольця - <https://nmuofficial.com/>
4. Наукові бази даних бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця - <https://librarynmu.com/bazy-danykh>